

कृषिमा परनिर्भरता बद्यो

कोदोमा पनि भारतकै भर !

□ लक्ष्मी उपेती

मंचीनगर, असार ३०। घरेलु मंदिरा (कोदोको रक्सी) नाइँ ब्राण्ड बनाइ विश्व बजारमा पुऱ्याउन सके आदानीसारै पहिचान बनेन्मा यतिवर संरचन बहस चलिहेको छ। तर, रैथाने त्यही बाली कोदो आयातका लागि मात्र वर्षीय करोडौ रुपैयाँ विदेशिने गरेको छ।

परम्परागत मंदिरा (कोदोको रक्सी) प्रवर्द्धन गर्न घरेलु मंदिराको रूपमा प्रयोग हुँदै आएको कोदोको रक्सीलाई प्रशोधन गरी बजारमा ल्याउन सके आम्नायीसारै पहिचान बन्दै जाए बताइहेको छ। तर, चालू आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को एधारमानामा कार्कीरभिटा मात्र १४ करोड १५ लाख ७५ हजार रुपैयाँ मुख्य बावराको चार हजार छ सय ७५ मंटिक टन कोदो आयात गराएको प्लाटर बरेन्टन कार्यालय कार्कीरभिटा जनाएको छ। कार्यालयका बाली संरक्षण अधिकृत देविन्द्र साहूका अनुसार देशको उच्च र मध्यपहाडी क्षेत्रमा विशेषगरी कोदो उत्पादन हुने कोदो भारतवाट आयात गर्नुपरेको बताए।

गाउँप्रदेशमा कोदो फलाउने अनियसको महत्वलाई वुक्फेर सरकारले ठोस योजना बनाउन नसकदा घरायीको प्रयोगमा मात्र सीमित भएको र उत्पादन समेत कम हुने गरेको कारण आयात गर्नुपरेको बताइहेको छ। पोषणोली तथा औपशीय गुणावर्ती कोदोखेती बढाउनी ग्रामीण भेगमा लोप हुँदै गएको सरकारी अधिकारीहरूको बताइहेती ग्रामीण भेगमा लोप हुँदै गएको सरकारी अधिकारीहरूको बताइउँछन्। कुनै समयमा महत्वपूर्ण खालीन्हाँ बाली कोदो अहिले शहरी क्षेत्रका बालालालिकाका लागि मात्र होइन, ग्रामीण भेगका लागि समेत दुर्लभ बन्दै गएको बाली संरक्षण अधिकृत साहू बताइउँछन्।

कोदो फले बारी अहिले खोभो बारीमा परिणत हुँदै जानु, पहिला डाङ्डामरि हुने कोदोखेती अहिले कार्कीरभिटा मात्र उत्पादन हुनु, कोदो लगाउने जग्गा बाँझै राख्नु, काम गर्ने जनशक्ति नहुनु, खेताला खोजेर काम लगाए पीन धानको जस्तो मूल्य कोदोले नपाउँदा कोदो लोप हुँदै गएको मंचीनगरका



रामबहादुर राईको भनाइ छ। कोदोको महत्व नुस्केको कारण औपशीय गुण भएको तागतिलो खाली भनाइ छ। स्वदेशमा कोदो उत्पादनको प्रशस्त सम्भावना भए पनि प्रत्येक वर्ष आयात बढाउनुपर्ने, बातारण सन्तुलन, पोषणयुक्त र आहरनुकूल खालीन्हाँ भएकोले भोगालिक अस्थाय अनुसार विकास गरिनुपर्ने, जमिनको संरक्षण, उपयोग र युवा रोजगारका हिसाबले कोदोलालाई हेरिनुपर्ने, खेती प्रक्रियामा सुधार, आधुनिक प्रविधि प्रयोग गरी सहज उत्पादनमा जोड दिनुपर्ने किसानको सुभाव छ।

कोदोको खेती गर्ने चरितन कम हुँदै गार्नेछ उत्पादन घटेको छ। कोदोको उत्पादन घटेसँै यसको उपयोग पनि गाउँउंचरित र कम हुँदै गएको छ। कोदोमा प्रशस्त मात्रामा क्यालिस्यम, स्पान्सेयम, फस्फोरस, भिटामिन बी, टिएफेन, फाइबर, एन्टिअसिडेन्ट लगायत तत्व पाइने गरेको स्वस्थकर्मी हेरिराम पञ्जियार बताइउँछन्।

कापामा उत्तरी क्षेत्रमा मात्र कोदोखेती हुने कृषि ज्ञान केन्द्र भापामाले जनाएको छ। तर, भापामा उत्पादन भएको कोदोले भापालीको माग धान्न नसकेको केन्द्रका सूचना अधिकारी चेताराज भण्डारीको भनाइ छ। दमकको माध्यमले भेग, मैचीनरागको वाहुनडारी, अर्जुनरागको खुदुनावारी, शर्षित्यर, बुद्धार्नात्मिका बृद्धारारे लगायतका क्षेत्रमा कोदो खेती हुने गरेको छ।

उनका अनुसार भापामा नौ सय ९५ हेक्टर क्षेत्रफल खेतीयोग्य जमीनमा एक हजार दई सय ९३ मंटिक टन कोदो उत्पादन हुँदै आएको छ। तर, यो उत्पादनले भापामा कोदोको माग धान्न सकेको छैन। विगतको तुलनामा उत्पादन घटेको र कोदोखेती गर्न धेरै गाहो हुने हुनाले पनि खेती कम हुँदै गएको केन्द्रको भनाइ छ।

कापामा प्रधान चारी अहिले खोभो बारीमा परिणत हुँदै जानु, पहिला डाङ्डामरि हुने कोदोखेती अहिले कार्कीरभिटा मात्र उत्पादन तथा विगतमा विपन्न ग्रामीण सम्दायको बाँच्ने आधार यथो। दूसरो सम्दाय यो कोमिकरूपमा विस्थापित हुँदै गएको छ।

। सरकारले कोदोको नियात बढाउन ओखलढुङ्गा, खोटाङ्ग तथा भोजपुर लगायतका जिल्लामा कोदो मिसन कार्यक्रम सञ्चालन गरेको थियो।

परम्परागत बालालालिको प्रवर्द्धन गर्न राज्यले कृषि चासो नदिएको र कृषकको उत्पादन लगात समेत बढाउने र उत्पादनले भापामा कोदोको माग धान्न सकेको छैन। नेपालको चौयो प्रमुख बाली मानिएको कोदोले भापालीको माग धान्न नसकेको केन्द्रका सूचना चेताराज भण्डारीको भनाइ छ। दमकको गरिनुपर्ने र स्थानको व्यवस्था छ।

। सरकारले कोदोको विगतमा विपन्न ग्रामीण सम्दायको बाँच्ने आधार यथो। दूसरो सम्दाय यो कोमिकरूपमा विस्थापित हुँदै गएको छ।

। सरकारले कोदोको नियात बढाउन ओखलढुङ्गा, खोटाङ्ग तथा भोजपुर लगायतका जिल्लामा कोदो भालीनालिको प्रवर्द्धनमा सरकारी उदासिनताका भनाइ छ। कोदोको प्रवर्द्धनमा सरकारी उदासिनताका भनाइ छ।

कोदोमा प्रधान चारी अहिले खोभो बारीमा परिणत हुँदै जानु, पहिला डाङ्डामरि हुने कोदोखेती अहिले कार्कीरभिटा मात्र उत्पादन तथा विगतमा विपन्न ग्रामीण सम्दायको बाँच्ने आधार यथो। दूसरो सम्दाय यो कोमिकरूपमा विस्थापित हुँदै गएको छ।

। सरकारले कोदोको नियात बढाउन ओखलढुङ्गा, खोटाङ्ग तथा भोजपुर लगायतका जिल्लामा कोदो भालीनालिको प्रवर्द्धनमा सरकारी उदासिनताका भनाइ छ।

कारण कोदोखेतीमा लाग्ने किसान पनि निरस्ताहित भएको उनको भनाइ छ।

सरकारले परम्परागत बालीको व्यासायीकरणमा आयात निर्दिश हरक वर्ष स्वदेशी उत्पादन घट्दै गएको छ। स्वदेशी उत्पादन घट्दै गएका कारण आयात बढेको सब्यन्ति अधिकारीहरू बताउँछन्। सरकारले कोदोको उत्पादन बढाउन कुनै किसिमका कार्यक्रम ल्याएको छैन। यसको खेती गर्ने किसानलाई सहृदयित दरकार छ।

सरकारले कोदोको उत्पादन घट्दै गएको छ।

कोदो बाली भाली साना, सिमान्त कृषकको जिविकाको आधार भएको ले सरकारी लगानी र प्राथमिकतासहित प्रतिस्पृश्यात्मक क्षमता बढाउनुपर्ने, बातारण सन्तुलन, पोषणयुक्त र आहरनुकूल खालीन्हाँ भएकोले भोगालिक अस्थाय अनुसार विकास गरिनुपर्ने, जमिनको संरक्षण, उपयोग र युवा रोजगारका हिसाबले कोदोलालाई हेरिनुपर्ने, खेती प्रक्रियामा सुधार, आधुनिक प्रविधि प्रयोग गरी सहज उत्पादनमा जोड दिनुपर्ने किसानको भनाइ छ।

कोदो बाली व्यासायीकरणमा अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ। पूर्वीनामा कार्कीरभिटा भएको भित्रिएको कोदो भारतवाट मात्र आयात गराएको छ। विदेशवाट कोदोलालाई बढाउन आयात गराएको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतवाट मात्र आयात हुने गरेको छ।

सरकारी अधिकारीहरूका अनुसार भारतव